

Informatie delen in samenwerkingsverbanden

Dit informatieblad is bestemd voor de *verantwoordelijke*, dat is degene die voor eigen doeleinden persoonsgegevens van anderen gebruikt.

DIT INFORMATIEBLAD GAAT IN OP DE VOLGENDE ONDERWERPEN:

Wat zijn samenwerkingsverbanden?

Binnen welk wettelijk kader is informatie delen toegestaan?

Wat is het gemeenschappelijk doel?

Op welke gronden is informatie delen toegestaan?

Is informatie delen verenigbaar met het oorspronkelijke doel?

Wie is de verantwoordelijke?

Wat zijn de verplichtingen van een verantwoordelijke?

Hoe wordt de omvang van het delen van informatie bepaald?

Hoe moet u omgaan met het ambts- en beroepsgeheim?

Wat is de bewaartermijn?

Welke vervolgacties zijn mogelijk?

Welk nut heeft een convenant?

Stappenplan

Vragen of klachten van betrokkenen

Samenwerking tussen organisaties kan noodzakelijk zijn om maatschappelijke problemen aan te pakken. Zo kan het nodig zijn om informatie te delen bij de aanpak van bijvoorbeeld veelplegers, woonfraude, hennepsteelt of vrijplaatsen, of om bepaalde basisbehoeften of hulp- en zorgverlening binnen het bereik van mensen te brengen (de zogeheten bemoeizorg).

Indien het informatie delen in een samenwerkingsverband het delen van persoonsgegevens inhoudt, moeten organisaties voldoen aan de normen van de privacywetgeving. Bent u van plan informatie te delen in een samenwerkingsverband, dan betekent dit dat u vooraf bij een aantal punten moet stilstaan. U moet zich onder meer afvragen of informatie delen noodzakelijk is en zo ja, of een eventueel beroepsgeheim u toestaat om informatie te delen.

In dit informatieblad staan deze aandachtspunten beschreven. Aan het einde vindt u een verwijzing naar een stappenplan dat u vervolgens kunt gebruiken om uw samenwerkingsverband in te richten.

Niet vrijblijvend

U kunt alleen samenwerken en informatie delen als alle betrokken instanties het willen en bevoegd zijn om aan de oplossing van het probleem mee te werken. Als u ervoor heeft gekozen deel uit te maken van een samenwerkingsverband, is uw positie echter niet vrijblijvend.

Een voorbeeld: als medewerker van een woningbouwcorporatie bent u erachter gekomen dat een bewoner een wietplantage heeft. Deelt u deze informatie met de politie tijdens een overleg, dan mag de politie de bewoner daarvoor aanpakken. Dit behoort immers tot de taakuitoefening van de politie. Denk hierover na voor u met de samenwerking en het delen van informatie begint.

Wettelijk kader

Op informatie delen in een samenwerkingsverband zijn verschillende wetten van toepassing:

- de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp), de algemene kaderwet;
- de Wet politiegegevens (Wpg), die bepaalt wat de politie met informatie mag doen;
- de Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO), die de grens van het (medisch) beroepsgeheim bepaalt;
- de Wet Gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (Wet GBA), waarin staat wat er met de gegevens uit de GBA mag gebeuren.

Bepaal het gemeenschappelijk doel

De Wbp schrijft voor dat u persoonsgegevens alleen mag verwerken voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden. Het doel waarvoor u de gegevens verzamelt en vervolgens gebruikt, is bepalend voor de hoeveelheid en de soort informatie die u mag delen. U dient dus vooraf goed te bepalen wat het gemeenschappelijk doel van de samenwerking is en of alle deelnemers hiertoe informatie over personen mogen delen. Dit gemeenschappelijk doel bepaalt ook welke gegevens over welke personen u onderling mag delen.

Voor sommige persoonsgegevens, met name medische of strafrechtelijke, gelden strengere regels. Deze mag u alleen gebruiken als de Wbp en andere wetgeving dat uitdrukkelijk toestaan, zoals voor uitoefening van de politietoek, hulpverlening of strafrechtspleging.

Grondslagen voor het verwerken van persoonsgegevens

Artikel 8 Wbp bevat een opsomming van de gronden voor een toelaatbare gegevensverwerking (persoonsgegevens delen is ook een vorm van verwerken). U kunt persoonsgegevens delen in een samenwerkingsverband als dat vereist is op grond van een wettelijk voorschrift, om uw publiekrechtelijke taak te kunnen uitvoeren of als u daarvoor een gerechtvaardigd belang heeft. Een combinatie van deze gronden is ook mogelijk.

Toestemming van degene van wie u gegevens verwerkt (de betrokkene) zal bij samenwerkingsverbanden meestal geen basis zijn. Het initiatief tot samenwerken is namelijk niet van de betrokkene afkomstig. Verder moet de betrokkene zijn of haar toestemming in vrijheid kunnen geven. De betrokkene verkeert echter vaak in een afhankelijke positie ten opzichte van bijvoorbeeld een Bureau Jeugdzorg, school of woningbouwcorporatie. Dit betekent overigens niet dat u betrokkenen niet moet informeren over het gebruik van hun gegevens of dat zij hiertegen geen bezwaar kunnen maken (zie verder onder 'Verplichtingen van de verantwoordelijke op grond van de Wbp').

Verder gebruik moet verenigbaar zijn

Als u informatie gaat delen binnen een samenwerkingsverband, moet u steeds beoordelen of het doel waarvoor u de informatie deelt verenigbaar is met het doel waarvoor u de gegevens oorspronkelijk hebt verzameld. Hierbij geldt:

- Hoe dichter de twee doeleinden bij elkaar liggen (oftewel hoe meer verwant ze zijn), hoe eerder het verdere gebruik van gegevens verenigbaar is met het doel waarvoor de gegevens zijn verzameld.
- Als de betrokkene de gegevens als gevoelig ervaart, mag u minder snel aannemen dat u deze gegevens ook voor andere doeleinden mag gebruiken. Een leerlingdossier of inkomensgegevens ervaren betrokkenen vaak als gevoelig.
- Als het verdere gebruik tot gevolg heeft dat een bepaalde beslissing over de betrokkene wordt genomen, moet u een extra afweging maken. Bijvoorbeeld wanneer het gebruik ertoe leidt dat de betrokkene wordt beperkt in zijn mogelijkheden om zich maatschappelijk te ontwikkelen, zoals bij een verslaafde die een gebiedsontzegging krijgt opgelegd.

Stel vast wie de verantwoordelijke is

De Wbp legt verplichtingen op aan degene die persoonsgegevens verwerkt, de verantwoordelijke. Weliswaar hebben ook anderen plichten, maar die verplichtingen zijn steeds afgeleid van de plichten van de verantwoordelijke. Bent u degene die beslist of gegevens worden verwerkt en zo ja, welke gegevens, met welk doel en op welke wijze, dan bent u de verantwoordelijke. Een verantwoordelijke is degene die formeel-juridisch de bevoegdheid heeft om doel en middelen te bepalen. In een samenwerkingsverband is

de meest gereede partner vaak de verantwoordelijke. Dat is degene met de meeste bevoegdheden en de meeste betrokkenheid in een overleg. Soms is er sprake van een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Verplichtingen van de verantwoordelijke op grond van de Wbp

Bij het delen van informatie binnen een samenwerkingsverband heeft u als verantwoordelijke een aantal verplichtingen op grond van de Wbp.

Informatieplicht

U moet de betrokkenen in ieder geval op de hoogte stellen van uw identiteit en van het doel of de doeleinden waarvoor u de gegevens verzamelt. Daarnaast geldt bij het delen van informatie dat u de betrokkenen daarover ook informeert. Zie verder het informatieblad [Informatieplicht](#).

Betrokkenen de mogelijkheid geven hun rechten uit te oefenen

Op grond van de Wbp hebben betrokkenen een aantal rechten: inzagerecht, het recht om correctie te vragen en het recht om bezwaar te maken tegen het gebruik van hun gegevens. De betrokkenen moeten weten bij wie zij een verzoek kunnen indienen of bezwaar kunnen maken. Verder gelden de volgende regels:

- Als een betrokkene u om inzage verzoekt, moet u deze op een duidelijke manier informeren welke gegevens u gebruikt, wat het doel hiervan is en aan wie de gegevens eventueel zijn verstrekt.
- Het recht om correctie te vragen omvat verbetering, aanvulling, verwijdering of afscherming van persoonsgegevens. Een betrokkene kan om correctie vragen in drie gevallen: (1) als zijn of haar persoonsgegevens feitelijk onjuist zijn; (2) als deze onvolledig zijn of niet ter zake doen voor het doel of de doeleinden waarvoor u ze hebt verzameld; (3) als u deze op een andere manier in strijd met de wet gebruikt.
- Een betrokkene kan in enkele gevallen bezwaar maken tegen het gebruik van zijn of haar gegevens vanwege bijzondere persoonlijke omstandigheden. U moet dan beslissen of u stopt met het gebruik van de gegevens of hiermee doorgaat, omdat u meent daarvoor een goede reden te hebben.

Zie verder het informatieblad [Rechten van de betrokkene](#).

Beveiligingsplicht

De Wbp legt de verantwoordelijke de verplichting op om organisatorische en technische maatregelen te treffen om de verzamelde persoonsgegevens te beveiligen. Zie verder de studie [Beveiliging van persoonsgegevens](#).

Meldingsplicht

Een gegevensverwerking binnen een samenwerkingsverband moet u melden bij het College bescherming persoonsgegevens (CBP). Als er sprake is van een centrale gegevensverwerking, kunt u volstaan met één melding voor het samenwerkingsverband. De verantwoordelijke doet de melding of, bij een gezamenlijke verantwoordelijkheid, de meest gereede partner. Dit is over het algemeen de instantie waar zich de gegevenverwerking bevindt. Als er geen centrale gegevensverwerking is, moeten alle deelnemende instanties een eigen melding doen waarin zij aangeven dat bepaalde gegevens voor bepaalde doeleinden aan anderen worden verstrekt (de ontvangers). Zie verder het informatieblad [Melden en vrijstellingen](#).

Voorafgaand onderzoek

Een aantal gegevensverwerkingen komt in aanmerking voor een voorafgaand onderzoek door het CBP. Het gaat hierbij, kort gezegd, om verwerkingen die naar het oordeel van de wetgever een grote inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de betrokkenen betekenen:

1. het vastleggen van gegevens door eigen onderzoek zonder de betrokkene daarvan op de hoogte te stellen;
2. het gebruik van identiteitsnummers voor een ander doel dan waarvoor ze bestemd zijn;
3. het verwerken van strafrechtelijke gegevens of gegevens over onrechtmatig of hinderlijk gedrag ten behoeve van derden.

Voordat u met dit soort gegevensverwerkingen begint, moet u dit bij het CBP melden en een voorafgaand onderzoek aanvragen. Een voorafgaand onderzoek kunt u aanvragen via het Wbp-Meldingsprogramma.

In de hierboven als derde genoemde situatie hoeft u geen voorafgaand onderzoek aan te vragen als dit al door een andere verantwoordelijke is gedaan en het CBP al heeft verklaard dat de verwerking rechtmatig is. Zie verder het themadossier [Voorafgaand onderzoek](#).

Omvang informatie delen

Hoe u de omvang van het informatie delen bepaalt, is onder meer afhankelijk van uw doel. Als voorbeeld nemen we hier de bemoeizorg. Hierbij is het doel van het delen van informatie om cliënten naar de reguliere hulpverlening te geleiden. Voortvloeiend uit dit doel blijkt wie aan tafel mogen zitten en gegevens mogen krijgen. De kernpartners die deelnemen aan deze overleggen kunnen zijn: verslavingszorg, GGZ, GGD, maatschappelijke opvang, thuiszorg, huisartsen en maatschappelijk werk. De schilpartners kunnen zijn: politie, woningcorporaties, reclassering, gemeenten, buurthuizen, nutsbedrijven en andere hulpverleners.

De schilpartners nemen afhankelijk van de casus deel aan het overleg. Met het vaststellen van de agenda moet u hiermee zoveel mogelijk rekening houden. Het is raadzaam de schilpartners een geheimhoudingsverklaring te laten tekenen. Meer aanwijzingen vindt u in de [Handreiking gegevensuitwisseling bemoeizorg](#) van de KNMG.

Zowel de kernpartners als de schilpartners wisselen alleen de hoogstnoodzakelijke gegevens uit. In sommige gevallen betekent dit dat partijen tijdens een overleg aangeven of een persoon bij hun bekend is. Dit wordt ook wel 'buitenkant'-informatie genoemd. Dit soort informatie valt gewoon onder de werking van de Wbp.

Geheimhouding

Door het medisch beroepsgeheim is het meestal niet mogelijk om het medisch dossier van cliënten aan bijvoorbeeld politie of justitie ter beschikking te stellen. Dit geldt overigens ook voor het mondeling delen van informatie of voor het meekijken op een computerscherm. Ook al hebben de andere deelnemers een geheimhoudingsplicht, dat betekent nog niet dat informatie zomaar mag worden gedeeld. Op grond van hun beroepscode zijn niet alleen medische beroepsbeoefenaars maar ook maatschappelijk werkers verplicht tot geheimhouding.

De geheimhoudingsplicht is echter niet absoluut. Informatie delen kan in de volgende situaties: als daarvoor toestemming is verkregen van degene wie de informatie betreft, als een wet expliciet voorschrijft om bepaalde informatie te delen of als het gaat om een noodsituatie. Toestemming wordt verondersteld bij het delen van noodzakelijke gegevens tussen beroepsbeoefenaren of hulpverleners die bij dezelfde behandeling betrokken zijn. Samenwerken kan dan deel uitmaken van de wijze van behandelen.

Het verkrijgen van toestemming van de betrokkene is de ideale werkwijze. Soms is dat echter niet mogelijk, terwijl een beroepsbeoefenaar of hulpverlener het wel noodzakelijk kan vinden om informatie te delen met andere instanties. In dat geval kan, alleen in uitzonderingssituaties, 'buitenkant'-informatie gedeeld worden. Bij elke situatie moet een beroepsbeoefenaar alle belangen afwegen om te kunnen beoordelen of het delen van 'buitenkant'-informatie onontkoombaar is. Zo mag een GGD geen diagnose (bijvoorbeeld dat iemand schizofrenie heeft) verstrekken aan een woningcorporatie, maar kan het wel noodzakelijk zijn om voor het bestrijden of voorkomen van overlast informatie als 'onvoorspelbaar impulsief agressief gedrag' te delen met de woningcorporatie. Ook kan het bijvoorbeeld nodig zijn de woningcorporatie te laten weten dat de betrokkene onder behandeling is en dat de verwachting is dat de geconstateerde problemen zullen afnemen.

Het beroepsgeheim staat dus niet in de weg om in bepaalde gevallen, mede in het belang van de cliënt, relevante informatie over hulpverleningscontacten of mogelijkheden daartoe te delen met instanties als politie en woningcorporaties. Uiteraard is de beroepsbeoefenaar of hulpverlener degene die in een concreet geval de afweging moet maken of hij informatie wil delen met anderen. Zie verder het informatieblad [Geheimhouding van medische gegevens](#).

Huiselijk geweld en kindermishandeling

Binnen beroepsgroepen die met het verschijnsel huiselijk geweld of kindermishandeling in aanraking komen, bestaat behoefte aan kennis over de mogelijkheden om informatie te delen. Huisartsen, hulpverleners en medewerkers van consultatiebureaus, ziekenhuizen en thuiszorginstellingen durven vaak geen persoonlijke gegevens van hun cliënten uit te wisselen, uit angst de geheimhoudingsplicht te doorbreken. Toch biedt de Nederlandse wet- en regelgeving wel ruimte om het belang van de cliënt af te wegen tegen het belang van geheimhouding.

Heeft u hulp nodig bij deze belangenafweging, dan kunt u de brochure [Samenwerken in de jeugdketen](#) raadplegen van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Verstrekking van politiegegevens

Voor de politie is de verstrekking van politiegegevens aan samenwerkingsverbanden geregeld in artikel 20 van de Wpg. In dit artikel staan de voorwaarden waaronder de politie structureel gegevens mag verstrekken aan derden. De politie moet voorafgaand aan iedere individuele verstrekking wel afwegen of de verstrekking noodzakelijk is, of deze proportioneel is en of instanties de gegevens niet op andere wijze kunnen verkrijgen. Als de politie besluit de gegevens te verstrekken, wordt de geheimhoudingsplicht overgedragen op de ontvangende instanties. Zij mogen deze gegevens niet anders verwerken dan voor het doel waarvoor de politie de gegevens heeft verstrekt.

Bewaartermijn

Hoe lang u de verzamelde gegevens mag bewaren, verschilt per situatie: in de Wbp staat geen vaste bewaartermijn. Soms verplicht een wet u gegevens gedurende een bepaalde periode te bewaren. Indien dat niet het geval is, moet u zich steeds afvragen of het voor uw doel nog noodzakelijk is de gegevens te bewaren. Wat noodzakelijk is, kan in de publieke sector anders liggen dan in de private sector. Als het voor het doel van het samenwerkingsverband niet meer noodzakelijk is de gegevens te bewaren, moet u de persoonsgegevens verwijderen of bijvoorbeeld van alle identificerende kenmerken ontdoen. Zie verder het informatieblad [Bewaartermijnen van persoonsgegevens in uw bestanden](#).

Verder gebruik van de gegevens

De verzamelde gegevens kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijk onderzoek en statistiek. De kaders daarvoor kunt u vinden in de [Gedragscodex voor verwerking van persoonsgegevens bij onderzoek en statistiek](#). De verzamelde gegevens kunnen **niet** gebruikt worden als beleidsinformatie, want daarvoor zijn tot individuen herleidbare gegevens niet noodzakelijk.

Convenant

Het is aan te bevelen om werkafspraken binnen een samenwerkingsverband vast te leggen in een convenant. Dit is een bindende overeenkomst tussen de samenwerkende partijen, waarin u vastlegt wat de samenwerking inhoudt. Een reglement (ook wel protocol genoemd) legt vervolgens vast hoe de gegevensstromen zijn, hoe de verdeling van de aansprakelijkheid is, wat het doel van de gegevensuitwisseling is, hoe de resultaten en andere afspraken (bijvoorbeeld over periodieke controles of audits) vastgelegd worden en wat de rechten van betrokkenen zijn. Convenanten of reglementen kunnen echter nooit een wet opzij zetten, dus u kunt nooit méér bevoegdheden scheppen dan de wet u toekent. Het is verder raadzaam om het onderwerp privacy regelmatig op de agenda te zetten, omdat situaties kunnen wijzigen.

Stappenplan

In de [Handreiking voor gemeenten over privacyaspecten bij criminaliteitspreventie](#) van het ministerie van Veiligheid en Justitie vindt u een stappenplan. Samen met dit informatieblad vormt het stappenplan een goede basis voor het inrichten van uw samenwerkingsverband. In de handreiking worden de volgende zes stappen beschreven:

1. bepaal de taken en belangen;
2. bepaal het doel van het delen van informatie;
3. bepaal welke gegevens u deelt;
4. bepaal de vorm en inhoud van het delen;
5. bepaal de verantwoordelijke en maak afspraken;
6. maak afspraken over hoe en wanneer u de betrokkenen van informatie voorziet.

Vragen of klachten van betrokkenen

Hebben betrokkenen vragen of klachten over uw gebruik van hun persoonsgegevens, dan moeten zij altijd eerst naar u komen. Reageert u niet op een verzoek of klacht of is de betrokkene niet tevreden met uw reactie, dan kan diegene naar de rechter gaan met een beroep op de rechtsbescherming die de Wbp biedt. De betrokkene kan de rechter dan bijvoorbeeld vragen om een verbod op de gegevensverwerking, herstel van de (nadelige) gevolgen of een schadevergoeding. Ook kan de betrokkene een [signaal geven](#) aan het CBP. Naar aanleiding van een signaal kan het CBP een onderzoek starten.